

Odd Gunnar Skagestad:

Rocken er død - leve rock'n' roll!?

"Det er rokken som spinner i stuen".

Slager fra 1950-tallet, fremført av "radiofantomene" Kurt Foss og Reidar Bøe, kjent fra utallige avspillinger i "Ønskekonserten" på NRK.

Et munnhell sier at "Når Fanden blir gammel, går han i kloster". Om rocken kan det tilsvarende bemerkes at når den blir gammel, sendes den på museum. Muséer er for mimring. Nostalgisk mimring over det som ikke lenger er. Da passer det godt med et rocke-museum. Ett, - eller gjerne flere. Rocken oppstod som et motstrøms kulturuttrykk på 1950-tallet. Vår tids fremvekst av rocke-muséer er et annet og paradoksalt motstrøms fenomen i dagens norske museale virkelighet. Paradoksalt, fordi vår museumsverden for øvrig står i nedbyggingens og raserings tegner. Paradoksalt, men samtidig forklarlig - for rocken er død. Ikke musikken, i all dens mangfold, men rocken som musikalsk fellesnevner og som sosio-kulturelt konsept.

Norsk museumspolitik anno 2009 – Tilbake til futurismen?

Blant de mange åremål som 2009 har å by på, kan det være verdt å minnes at det nå er 100 år siden futurismens grunnlegger Filippo Marinetti formulerte parolene "Brenn muséene!" og "La oss drepe måneskinnet!"¹ Det futuristiske manifest slo aldri helt an i Norge.

Måneskinnsdrap og museumsbrenning ble for drøy kost for et nøkternt og veloppdragent folkeferd. Men et frø var sådd, en spire slo rot, og med tid og stunder skulle beslektede kulturpolitiske idéer slå ut i blomst. Under nye merkelapper som *post-strukturalisme* og *dekonstruktivisme* har Marinettis grunnholdninger manifestert seg i et ideologisk prosjekt som har som hensikt å bryte ned muséenes funksjon som bevarere og ankerfester for det vi måtte ha av dannelsesstradisjon i vårt land. Gammeldags folkeopplysning erstattes med virksomhet

¹ Filippo Tommaso Marinetti, The Futurist Manifest, 1909; jfr. også http://en.wikipedia.org/wiki/Filippo_Tommaso_Marinetti.

som tilsikter å ”bryte med tilvante forestillinger”, som en av prosjektets fremste strateger, daværende statssekretær Slettholm i Kulturdepartementet, formulerte det.²

Bevares, vi brenner ikke muséer i Norge. Våre metoder er mer subtile: Likvidering av institusjonell identitet gjennom strukturrasjonalisering og fusjonerings. Utslettelse av fysisk identitet gjennom fraflyttinger og samlokaliseringer, inn i form- og sjelløse nybygg. Nedbryting av anerkjent og gjenkjennbar faglig kompetanse gjennom oppløsning og omorganisering av etablerte fagmiljøer. Omdannelse av muséenes oppgave, fra å ta vare på *de store fortellingene* som utgjør vår kulturarv til å brette dem opp i trivielle tids-, situasjons- og personavhengige småfortellinger. Omdannelse av muséenes funksjon til ”opplevelses-sentre”, arenaer for formidling av om-kontekstualisert pjatt (hvem husker ikke ”Frosken”?).

Et av delprosjektene i så måte er *Museumsreformen*.³ Som statens operative ledd i gjennomføringen av reformen er det opprettet noe som heter ”ABM-utvikling – Statens senter for arkiv, bibliotek og museum”. Resultatene har ikke latt vente på seg: I løpet av selve Mangfoldsåret 2008 klarte Kulturdepartementet den bragden å redusere antall muséer her i landet fra 800 til 100. Departementet fastholder fortsatt sin djerpe målsetting om å drive antallet videre ned i 60 stk., - formodentlig et rimelig håndtérbart volum selv for en etat som ønsker å ha færrest mulig aktører å forholde seg til i sin maktutøvelse.

Så langt ett, meget iøynefallende - mange vil si dystert - aspekt av dagens kulturpolitiske virkelighet. Men norsk kulturpolitikk – og museumspolitikken i særdeleshet – ville ikke vært hva den er uten sitt forunderlige Janus-ansikt. For best som fusjonerings og strukturrasjonaliseringene synes å ta knekken på det bestående, fremdyrkes et nytt musealt mangfold på et felt som i sitt utspring og sitt vesen var så fjernt fra muséenes verden – ja, så fjernt fra deres *samfunnsoppdrag* - som tenkes kunne. Vi snakker om *rocken*, dette kulturfenoménet som i disse dager opplever en form for blomstring som få hadde kunnet forestilt seg for et drøyt halvt hundre år siden.

En ny kulturprovins til landet lagt: We will rock you!

En rekke byer er i ferd med å virkeliggjøre ambisiøse planer om å bygge tidsriktige opplevelsesinstitusjoner med rock på vinyl og på boks, rock på pidestaller, rock på arkiv, rock i skuffer, skap og i glass og ramme.

² Yngve Slettholm, artikkelen ”Nasjonalmuseet våger å tenke nytt”, *Aftenposten* 3. mars 2005.

³ Jfr. <http://www.abm-utvikling.no/museum/museumsreformen> .

Mens Trondheim, Oslo, Namsos, Halden og Stavanger i årene 2005-2007 kranglet om å få noe som ble omtalt som ”det nasjonale opplevelsessenteret for rock og pop”, er det nå øyensynlig samarbeid som gjelder.⁴ Og her er mye på gang, sprunget ut av lokal foretaksomhet og ekte bevaringsånd:

Det nye kultursenteret Schous Kulturbryggeri på Grünerløkka i **Oslo** er planlagt åpnet i første halvdel av 2010. Senteret er etablert av Oslo kommune, og skal inneholde et såkalt ”Popsenter” i tillegg til Øvingshotellet, Riksscenen for folkemusikk og Kulturstasjonen for barn og unge. Aftenposten kunne allerede 25. november 2007 presentere nyheten under overskriften ”Oslorocken samles”: Som rett og rimelig måtte være, for her er det *rock* det skal dreie seg om. Rock som ingrediens i et ”opplevelsessenter”, men fremfor alt rock som museumsobjekt.

Samtidig planlegger rockebyen **Namsos** et ”Rock City”, med visjon å bli Nordens ledende kreative møteplass for underholdningsindustrien – likeledes med en tung museal komponent. Rock City har en kostnadsramme på ca. 60 mill. kroner, og er et spleiselag mellom stat, kommune, fylke og næringsliv.

I **Halden** planlegges et regionalt ressurs- og kompetansesenter for pop og rock i Østfold. Her jobber man blant annet med å samle all Østfolds rockproduksjon gjennom prosjektet ”Elvhis-Østfoldrock 2007”. Senteret er tenkt lagt inn under Kulturhuset Samfundet, og en ny regional kultursal vil fungere som utstillings- og konsertlokale for vandreutstillinger fra nasjonale og regionale sentra.

Stavanger vil ikke være dårligere: Her arbeider man med et prosjekt som skal kunne tilby ulike opplevelsesutstillinger. Dette skal bli en del av musikk- og filmbiblioteket Sølvberget i Stavanger kulturhus, hvor man nylig har åpnet Rogalyd.no, - et digitalt musikkarkiv i lyd og bilder for all pop og rock fra Rogaland.

Kristiansand planlegger et regionalt rockearkiv og senter i regi av Universitetet i Agder og Fakultetet for kunstfag. Dette blir tilrettelagt for forskere, og det vil bli utlyst stillinger som doktorgradsstipendiater i tilknytning til senteret.

⁴ Se artikkelen ”Rockebråk ble museumsidyll”, Aftenposten, 4. mai 2009; http://www.aftenposten.no/kul_und/musikk/article3057218.ece.

Musikkavdelingen ved **Bergen** offentlige bibliotek vil bevare og tilgjengeliggjøre den bergenske populærmusikkens historie.

Og i **Tromsø** vil Kompetansesenteret for rock være et senter for musikkbransjen i Nord-Norge.

Men hvor frodig det enn spirer og gror fra syd til nord: Ingen av disse kulturinstitusjonelle nyskapningene kommer likevel opp mot *Det nasjonale opplevelsessenteret for rock og pop*, som etter alt å dømme vil bli *alle rockemuséers mor*. Allerede i oktober 2005 fastslo den nytiltrådte kulturminister Trond Giske at institusjonen skulle legges til **Trondheim** (eller Trondhjem, som kulturministeren – forståelig nok – velger å uttale Stiftsstadens rette navn), og kulturministerens ønskemål ble raskt stadfestet av Stortinget. Giskes trønderske prestisjeprosjekt, som har fått navnet ”Rockheim”, ble med offisiell brask og bram åpnet 19. august i år. Rockheim ble i 2007 kostnadsberegnet til 90 mill. kroner (den endelige prislappen er ennå ukjent), og får et nettoareal på 3325 kvadratmeter. Anlegget skal blant annet romme et virtuelt rockemuseum, medietek og kunnskapsbasen Rockipedia. Her, i byens gamle mellager, vil man blant annet finne en vitenskaps- og arkivdel, som vil ”systematisere den norske rockehistorien”.

Dermed skulle vi være sikret at vår nasjonale beat, tæl og trøkk kan bevares til opplysning og vederkvegelse for de kommende generasjoner. Vår umistelige nasjonal arv endelig trygt forvart!

Rocke-mausoleum

At rocken før eller siden måtte havne på museum, var bare et tidsspørsmål. Det er blitt sagt om vårt Fedreland at i Norge er alt enten forbudt, eller så har det statsstøtte. Rock’n’ roll var på 1950-tallet et skummelt samfunnsnedbrytende fenomén, som måtte bekjempes. Våre øvrigheters maktmidler – kringkasting, kirke og skoleverk - ble satt inn i kampen mot uhumskheten og sedløysa. Men allerede 20 år senere var situasjonen stikk motsatt: I 1970-årene ble rocken innlemmet i det utvidede kulturbegrep, og måtte derfor få offentlig støtte. Slik *må* det være i et land hvor kultur er definert som all aktivitet som utøverne eller deres publikum ikke ønsker å betale for selv. Dermed er kulturen også ufarliggjort. Rocken er forlenget blitt trygt institusjonalisert gjennom statsstøttede rockefestivaler. Uunngåelig logikk

tilsa at det neste skritt måtte bli et museum. Endestasjonen for dinosaurer og alt annet som er steindødt.

Selvsagt ble det strid. Ikke om museumsprosjektet som sådant, nei. Dét har øyensynlig vært helt ukontroversielt. Derimot fikk vi – som alltid når store, offentlige prosjekter skal realiseres – en klassisk *lokaliseringsdebatt*. En solid gjenganger i skjæringspunktet mellom nasjonsbyggingsprosjektet og norsk distriktspolitikk, - slik har det vært så lenge Norge har hatt noen historie. (Historisk interesserte vil vite at fenomenet tok av for alvor etter Halvdan Svartes tragiske drukningsdød i Randsfjorden ca. år 860, da distriktene ikke kunne enes om et passende gravsted for felleskongen. Utfallet ble som kjent en *delt* løsning).

Og slik er det nå engang i politikken verden at makta rår. Derfor måtte det gå som det gikk, samme hvor mye Rikshovedstadens bypolitikere – uansett partifarve – sutret og freste. Oslo, likesom Namsos, Halden og andre provinsbyer får riktignok fortsatt lov til å stelle med sitt. Innsamling av memorabilia og effekter, til minne om artister og konsertlokaler hvor de engang huserte. Dagens Norge har råd til å koste på seg et symbolsk knefall for vårt politisk korrekte mantra: Visjonen om det desentraliserte demokrati. Men det er i Trondheim at vårt nasjonale mausoleum – unnskyld, museum – til rockens ære skal reises. Det er i Trondheim at Åge Aleksandersens røde 80-tallsbriller skal stilles ut. Det er i Trondheim, byen som allerede huser vårt nasjonalklenodium Nidarosdomen, at rocken skal bli stedt til hvile. Her skal den konserveres og preserveres på skattebetalernes bekostning. Sikkert like greit der som noe annet sted.

Rock 'n' roll på frimerker

Åpningen av Rockheim er ikke bare en kulturell og kulturhistorisk begivenhet, det er kanskje fremfor alt en *nasjonal* begivenhet av første rang. Om noen skulle ha vært i tvil, har Postverket (eller Posten Norge AS, som denne riksinstitusjonen nå kaller seg) sørget for å markere begivenheten med en særskilt frimerkutgivelse: Den 21. august 2009 utkom serien ”Rock 'n' roll på frimerker” hvor man samtidig hedret ”de fire store rockepionerene” Rocke-Pelle, Per ”Elvis” Granberg, Roald Stensby og Jan Rohde. Om det er gjevt å havne på museum, er det jevngodt – minst! - å bli avbildet på vårt fornemste nasjonale visittkort.

På sporet av den tapte tid

Lokaliseringsdebatten har vi nå - stort sett - kunnet legge bak oss, men hva med *rocken*? Den begynte så lovende på 1950-tallet. Da het den forresten rock'n'roll, og ble sett på som et uttrykk for det såkalte ungdomsopprøret. Et uttrykk i pakt med tidsånden – spennende på kanten av hva de rådende konvensjoner til da hadde tillatt. Musikk for en tid som dyrket frustrert tenåringsforelskelse med tøff fasade, brylkrem i håret, skinnjakker, kubikk-sjarmører og eksosryper. Og dertil skikkelig dansemusikk: Høyt lydvolum, fart, rytme, testosteron, trøkk og tæl. Ekstase? Å nei, slikt lå ikke for traust norsk ungdom, men med eggende takter i godfoten kunne man alltid slå seg løs, sånn bitte lite grann...

Hvor nyskapende var rock'n'roll egentlig i *musikalsk* henseende? I ettertid har mange søkt å fremstille denne musikkjangeren som et ektefødt barn av *rhythm 'n blues* (i våre dager helst benevnt "R & B"). Andre, inkludert undertegnede, har heller fremhevet at rock'n'roll i hovedsak oppstod som en direkte videreutvikling av *boogie-woogie*, - litt røffere i kantene, litt mer stakkato i synkoperingen, men forøvrig med umiskjennelige slektskapstrekk. Når rock'n'roll på midten av 1950-tallet likevel ble opplevd som noe nytt og skjellsettende, skyldtes det imidlertid ikke først og fremst selve musikken, men dens assosiasjoner til utagerende adferd - på og utenfor dansegulvet.

Kultureliten betraktet helst fenomenet med et nedlatende skråblikk, som noe smakløst tøv. Enkelte tillot seg riktignok å spøke litt med disse greiene, jfr. forfatteren Odd Eidems treffsikre parodi "Røkk og rull på Ring" fra 1957, men i det store og hele ble rock'n'roll ansett som altfor useriøst til å verdiges oppmerksomhet.

Noen anså også rock'n'roll som en boble, - døgnfluemusikk, som man sa den gangen. Storhetstiden varte fra 1955 til 1959. Vi opplevde Bill Haley & His Comets med "Rock around the Clock". Dessuten Buddy Holly med "That will be the Day", Jerry Lee Lewis med "Great Balls of Fire" og Ray Charles med "Tell me what'd I say". Og vi opplevde selvsagt The King: Elvis Presley, - mannen som fremfor noen personifiserte denne farlige, spennende og besnærende musikken og den livsstilen som fulgte med.

Men hva skjedde så?

Rocken blir alt

På 1960-tallet snakket vi om rock'n'roll som noe som hørte fortiden til. Vi opplevde popmusikkens blomstringstid – en epoke preget av et stadig økende mangfold. Vi fikk

protestvise-bølgen, med frontfigurer som Bob Dylan. Samtidig vant betegnelsen *rock music* gradvis innpass som et samlebegrep på vidt forskjellige stilretninger som etterhvert skulle omfatte nærsagt alt og ingenting. Vi fikk Britpop-fenoménet – grupper som The Beatles, The Rolling Stones, The Kinks og The Hollies, som alle – hver med sin distinkte stil - fremførte melodiose ballader, garnert med tidsriktige ”piggråd-gitar”-harmonier. Rytmer, javel – men ikke rock’n’ roll. Og tilsvarende fra den andre siden av Atlanteren: Smektende ballader med amerikansk klang fra The Beach Boys og The Mamas & the Papas, etter hvert også Simon & Garfunkel, mens Tamla Motown i Detroit vartet opp med soul, rhythm’n’ blues og superartist-rivalene Diana Ross & the Supremes og Martha Reeves & the Vandellas. Og masse, masse annet.

Etter toppåret 1967 og den påfølgende psykedeliske bølgen, som nådde klimaks med Woodstock-festivalen i juli 1969, fulgte tiår på tiår med et stadig mer globalisert og institusjonalisert pop-rock-bilde: Ingen virkelig fornyelse å snakke om, men en formidabel lydteknisk utvikling, samt utvikling i bredden og spesialisering i uttrykksmangfoldet. Bølger kom og gikk – new wave, pønk, funk, disco, grunge, synth, heavy metal, black metal, reggae, afrosound, crossover, world music, techno – you name’em. Frenetisk fråtsing i lydeffekter. Vidt forskjelligartede supergrupper som Bee-Gees, Creedence Clearwater Revival, Pink Floyd, Abba, a-ha, Dire Straits, Oasis og U2 videreførte, hver på sin måte, den melodiose balladetradisjonen – en musikkform med røtter tilbake fra tiden før uttrykket rock’n’ roll oppstod. Det samme gjorde soloartister som Elton John, Rod Stewart, David Bowie, Bruce Springsteen, Madonna og Sting. Det gjør de fortsatt.

Alt dette ble pussig nok (kanskje som følge av fraværet av en sentral, autoritativ definisjonsmakt?) kalt rock. Musikk som ikke hadde stort mer til felles enn at den ble fremført av artister og utgitt av plateselskaper som opererte innenfor en stadig mer usammenhengende musikktradisjon, hvor merkelappen rock var det sosio-kulturelle ankerfeste og samlebegrep.

Rockens sosiale forutsetning

Nettopp den sosio-kulturelle dimensjon har nå i et halvt hundre år vært forståsegpåernes innfallsport til å beskrive, forklare og kategorisere denne musikk-sjangeren. Stikkord som ungdomsopprør, oppgjør med besteborgerlige verdier, seksuell frigjorthet, spontanitet, energi

og livsutfoldelse, diffus samfunnskritisk radikalisme, alternativ livsstil, uartikulerte lengsler og drømmer.

En skikkelig smørje! Og en motsetningsfylt sosio-kulturell arv som musikkens utøvere etter hvert skulle streve stadig mer krampaktig med å leve opp til. En arv som etter hvert størknet i stadig sterkere betoning av ytre effekter på bekostning av musikalitet. Ytre effekter med vekt på angivelig provoserende adferd, med ingredienser som stort støyvolum, rare klær, sminke og hårsveis. Og narkotika. Dyrkelsen av et svett, skittent og rølpete image. Et kulturuttrykk basert på en liturgi og dramaturgi med klimaks i møtet på scenekanten mellom idolene og deres tilbederskarer, hylende fans som gir seg massesuggesjonen i vold. Ritualer med dramaturgi og scenografi som oser av kitsch. Allerede fra den spede begynnelsen av bar rocken i seg spiren til å bli en karikatur av seg selv.

Men under den stereotype og degenererte overflaten, en ubrutt utvikling og fremvekst av et musikalsk mangfold med noe for enhver smak. Og mangfold er da bra? Her står vi overfor et utviklingsbilde med paradoksale trekk. Knappt noen vil bestride at vi har fått masse flott popmusikk å hygge oss med i de siste 40 årene. Men rock som begrep er blitt stadig mer meningsløst – et størknet konsept hvor innholdet kan være alt og intet – med eller uten slektskap til 1950-tallets rock'n' roll. Og da er det på tide å sette spøkelset på museum. Der hvor dinosaurene bor.

Muséer er for mimring

- Nei, stopp litt! hører jeg kritikerne innvende, - du har misforstått fullstendig: Et museum i våre dager er ikke en oppbevaringsanstalt for døde ting, slik det kanskje var før i tiden. Et moderne museum er et *opplevelsestilbud* og et *kompetansesenter*. En levende og dynamisk institusjon. Her skal det bli øvingslokaler for håpefulle unge artistspirer, og interaktivitet for alle penga! Bare tenk hva folk som Elvis og Beatles kunne ha drevet det til om de hadde hatt et slikt tilbud!

Javel, men behøver man et museum for slikt, da? Muséer er for mimring. Nostalgisk mimring over det som ikke lenger er. Steder hvor vi kan søke kunnskap om slikt som en gang var, som ikke lenger er liv laga, men som det er greit å kunne kjenne til. Som f.eks. å vite hvordan rock'n' roll på 1950-tallet nådde ut til folket – til ungdommen dengang: Singelplater i vinyl med 45 omdreininger, avspilt på batteridreven kombinert reiseradio og grammofon fra

Radionette. Eller sniklytting på radioen, om kvelden når det var mørkt nok til å få inn Radio Lux helt ytterst på mellombølgen. Rock'n' roll var knapphetsvare. Tilførselen var regulert av den tids teknologi og forvaltet av et omsorgsfullt autoritært statlig kringkastingsmonopol. Det var en virkelighet som dagens ungdom – og de fleste voksne med – knapt kan forestille seg.

Så hvorfor ikke hilse velkommen etableringen av institusjoner som kan avhjelpe vår tiltagende historieløshet? I så måte vil de nye rockemuséene, med riksinstitusjonen Rockheim i spissen, ha en meningsfylt misjon. Ikke som ankerfester for definisjonsmakten – dén er forlenget pulverisert og demokratisert av markedskreftenes dynamiske spill. Ei heller som arenaer for allehånde ”opplevelses”-aktiviteter, men som konservative etablissementer hvor det tilbakeskuende publikum kan dyrke og utdype sine kunnskaper om en stadig fjernere fortid.

Tilbake til fremtiden

I dag er vi omgitt av musikk – innbefattet alle former for såkalt rock – hvor vi enn går og står. Knappheten er avløst av en grenseløs overflod, enten det er i de tusen hjem eller i det offentlige rom. Skulle stillheten bli påtrengende, er det bare å trykke på en knapp – og du kan velge og vrake blant dine yndlingslåter. Den musikken som folk ønsker å spille eller høre, vil bli spilt, enten noen vil sende den på institusjon eller ei. Her, som ellers i livets tilskikkelser, er det markedets lover som gjelder. Tilbud og etterspørsel. Det gjelder også de beste sviskene fra rock'n' roll-epoken.

Vår nye digitale virkelighet innebærer at aktørene i markedet – konsumentene såvel som produsentene – kan og må forholde seg til nye muligheter og utfordringer (stikkord nedlasting, fildeling, opphavsrettigheter m.v.). At det gjenstår å avklare spørsmål av juridisk og vederlagsmessig art, er viktig nok, men i foreliggende sammenheng irrelevant. Uansett er det et faktum at vi på alle kanter er omgitt av en ubegrenset tilgjengelighet som definerer vårt forhold til musikk og lydprodukter i sin alminnelighet, herunder også alle uttrykk som måtte fallbys under merkelappen ”rock”. Tidligere tiders barrierer – tekniske, økonomiske, sosiale, kulturelle – er borte. Det gjelder endog rockens opprinnelige identitetsdefinerende egenart.

De forutsetningene som gav liv til begrepet rock, er en saga blott. At man institusjonaliserer et fenomen som i sin opprinnelse og vesen er så grunnleggende anti-institusjonelt, kan synes ikke bare paradoksalt, men direkte komisk. Det er likevel ikke uten et snev av logikk.

Rocken er død – det være seg som musikalsk fellesnevner eller som sosio-kulturelt konsept. Et skrømt som hører hjemme på museum, - gjerne i Trondheim. Rock-muséet er endestasjonen, hvor levningene vil kunne observeres, studeres og analyseres av dem som har legning for slikt.

Men musikken lever.